

Kuulemisperiaatteen toteutuminen

ASIAN VIREILLETULO

Tuomioistuinlain 3 luvun 2 §:n 2 momentin mukaan hovioikeuden on ilmoitettava valtioneuvoston oikeuskanslerille tietoonsa tulleista seikoista, jotka saattavat johtaa virkasyytteen nostamiseen hovioikeudessa. Turun hovioikeuden presidentti on 9.1.2024 tässä tarkoituksessa lähettänyt oikeuskanslerinvirastoon Turun hovioikeuden 30.8.2023 asiassa S 23/13 antaman päätöksen, joka on koskenut Varsinais-Suomen kärjäoikeuden 18.11.2022 asiassa L 20/26199 antamaa päätöstä velkomusta koskevassa takaisinsaantiasianssa.

Hovioikeus on ratkaisussaan katsonut, että kärjäoikeuden prosessijohtotoimet ovat olleet puutteellisia, kun se ei ole varannut takaisinsaannin hakijan vastapuolelle tilaisuutta lausua takaisinsaannin hakijan toimittamasta lausumasta ja kirjallisista todisteista. Lisäksi hovioikeus on katsonut kärjäoikeuden menetelleen virheellisesti perustaessaan tuomionsa todisteluun ja seikkoihin, joista vastapuolelle ei ole varattu tilaisuutta lausua ja joita ei ole toimitettu sille.

Hovioikeus on katsonut, että asiassa on tapahtunut oikeudenkäyntivirhe, jonka voidaan otaksua olennaisesti vaikuttaneen asian lopputulokseen. Hovioikeus on todennut, että ottaen huomioon kärjäoikeuden menettelyvirheen laatu ja oikeusastejärjestys, asian käsittely jatkuu soveltuvimmin kärjäoikeudessa.

SELVITYS

Käräjäoikeuden puheenjohtajana toiminut silloinen Varsinais-Suomen käräjäoikeuden käräjätuomari on antanut asiasta selvityksen ja Pirkanmaan käräjäoikeuden laamanni lausuntonsa.

RATKAISU

Perustuslain 3 §:n 3 momentin mukaan tuomiovaltaa käyttävät riippumattomat tuomioistuimet.

Perustuslain 21 §:n mukaan jokaisella on oikeus saada asiansa käsitellyksi asianmukaisesti ja ilman aiheutonta viivytystä lain mukaan toimivaltaisessa tuomioistuimessa tai muussa viranomaisessa sekä oikeus saada oikeuksiaan ja velvollisuuksiaan koskeva päätös tuomioistuimen tai muun riippumattoman lainkäyttöelimen käsiteltäväksi. Käsittelyn julkisuus sekä oikeus tulla kuulluksi, saada perusteltu päätös ja hakea muutosta samoin kuin muut oikeudenmukaisen oikeudenkäynnin ja hyvän hallinnon takeet turvataan lailla.

Perustuslain 108 §:n 1 momentin mukaan oikeuskanslerin tulee muun ohella valvoa, että tuomioistuimet noudattavat lakia ja täyttävät velvollisuutensa. Oikeuskansleri ei kuitenkaan voi puuttua riippumattomien tuomioistuinten toimi- ja harkintavaltansa rajoissa tapahtuvaan päätöksentekoon.

Käräjätuomari on selvityksessään kertonut varanneensa asianosaisille mahdollisuuden lausua käsityksensä hänen laatimastaan yhteenvedosta ja antanut yhteenvedossa prosessin sisäisen preklusiomääräyksen. Käräjätuomarin mukaan hänen tarkoituksenaan on ollut, että osapuolet toimittaisivat lyhyet täsmennykset yhteenvetoon ja mahdollisen lisätodistelun.

Käräjätuomari on todennut, ettei käräjäoikeus ole pyytänyt takaisinsaannin hakijalta hovioikeuden ratkaisussa mainittua kirjallista lausumaa, vaan takaisinsaannin hakija on toimittanut käräjäoikeuteen omatoimisesti ”vastaus yhteenvetoon” asiakirjan. Käräjätuomarin mukaan ainoa täsmennys, jonka hän on lisännyt tuomioon takaisinsaannin hakijan perusteisiin, on ollut lause, jonka mukaan takaisinsaannin hakijalla ei ole ollut minkäänlaista reklamaatiovelvollisuutta. Takaisinsaannin hakija on toimittanut lisäksi kaksi uutta kirjallista todistetta ja oikeudenkäyntikulujensa määrän.

Käräjätuomarin käsityksen mukaan takaisinsaannin hakijan nimeämät kaksi uutta todistetta ovat alkuperäisen kantajatahon hallussa olleita asiakirjoja eivätkä asianosaiset ole vedonneet uusiin oikeustositseikkoihin laaditun yhteenvedon jälkeen. Käräjätuomarin mukaan tuomiossa on otettu huomioon kaikki ne seikat, joihin osapuolet ovat vedonneet ja nämä seikat ovat olleet osapuolten tiedossa puolin ja toisin ennen ratkaisun antamista.

Käräjätuomari on kuitenkin todennut, että hän puheenjohtajana on ollut vastuussa kuulemisperiaatteen käytännön toteutumisesta ja asian käsittelyssä on jäänyt ilmoittamatta ja toimittamatta takaisinsaannin hakijan vastapuolelle kaksi kirjallista todistetta ja oikeudenkäyntikulujen lopullinen määrä. Nämä todisteet olisi tullut toimittaa alkuperäiselle kantajalle ja antaa myös mahdollisuus lausua näiden merkityksestä. Käräjätuomarin mukaan takaisinsaannin hakijan ”vastaus yhteenvetoon” ei ole ollut tuomioistuimen pyytämä asiakirja eikä se ole ollut lain tarkoittama kirjallinen lausuma eikä asiakirjalla ole ratkaisua tehtäessä ollut merkitystä. Käräjätuomari on selvityksessään katsonut, ettei menettelyvirhe ole ollut siten olennainen, että asia olisi pitänyt palauttaa tämän menettelyvirheen vuoksi käräjäoikeuteen.

Pirkanmaan käräjäoikeuden laamanni on lausunnossaan todennut, että käräjätuomari on puheenjohtajana pyrkinyt tehokkaasti käyttämään laissa säädettyä preklusiomahdollisuutta lukumääräisesti hyvin suureen asiaryhmään kuuluvan asian joutuisan käsittelyn varmistamiseksi. Näissä olosuhteissa ja asetettu preklusiouhka huomioon ottaen asiaa käsittelevälle tuomarille on voinut syntyä mielikuva, että kaikki asiaan nimetty kirjallinen todistelu on kummankin osapuolen tiedossa, vaikka tosiasiaa takaisinsaantihakemuksen tekijän jälkeinpäin kirjallisena todisteena nimeämiä kahta asiakirjaa käräjäoikeus ei ollut erikseen toimittanut vastapuolelle tiedoksi. Laamannin mukaan kysymyksessä on kiireessä sattunut inhimillinen erehdys, joka korjautuu asian uudelleen käsittelyn myötä käräjäoikeudessa.

Oikeudenkäymiskaaren 17 luvun 1 §:n mukaan asianosaisella on oikeus esittää haluamansa näyttö asian tutkivalle tuomioistuimelle sekä lausua jokaisesta tuomioistuimessa esitetystä todisteesta, jollei laissa toisin säädetä.

Käräjätuomari on menetellyt asiassa virheellisesti jättämällä toimittamatta vastapuolelle takaisinsaannin hakijan toimittamat kaksi uutta todistetta ja tarkennukset yhteenvetoon sekä varaumatta tilaisuutta lausua kyseisistä todisteista ja oikeudenkäyntikulujen lopullisesta määrästä. Käräjäoikeuden kuulemisvirhe on korjaantunut hovioikeuden palautettua asian käräjäoikeuden käsiteltäväksi.

Johtopäätökset ja toimenpiteet

Kiinnitän käräjätuomarin huomiota asianosaisen kuulemista koskevan sääntelyn noudattamiseen.

Asia ei anna aiheutta muihin toimenpiteisiin.

Lähetän päätökseni tiedoksi asiasta ilmoittaneen Turun hovioikeuden presidentille ja lausuntonsa siitä antaneelle Varsinais-Suomen käräjäoikeuden laamannille.

Tämä asiakirja on allekirjoitettu sähköisesti.

Apulaisoikeuskansleri

Mikko Puumalainen

Vanhempi oikeuskanslerinsihteeri

Liisamari Herala